

*А.І. Степаненко, канд. екон. наук,
Головне управління Національного банку України
по місту Києву і Київській області*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ

Досвід різних країн показує, що банківські кризи відображають складний процес пристосування банківських систем до нових макроекономічних умов. Лібералізація зовнішньоекономічних відносин і нестійкість банківського сектора у розвинених країнах і країнах що розвиваються, глобалізація ринку фінансових послуг, ринкові реформи в країнах з перехідною економікою – всі ці процеси підвищують на початкових етапах макроекономічну нестійкість і негативно впливають на стан банківської системи. На фоні нестійкої банківської системи значна увага приділялася такому традиційному фактору, як економічний спад.

Ще одним важливим макроекономічним фактором виникнення банківської кризи є можливі різкі коливання товарних цін, цін на фінансові активи, процентних ставок. Такі коливання суттєво підвищують загальну невизначеність в економіці і ризик у системі відносин банків з їх головними контрагентами – вкладниками, позичальниками і регулюючими органами. Ускладнюється оцінка банками кредитних і ринкових ризиків, а вкладниками і регулюючими органами – платоспроможності банків.

У багатьох країнах до банківської кризи призводили ринкові реформи. Незважаючи на те, що ринкові реформи повинні сприяти оздоровленню і розвитку банківських систем, в короткостроковому і середньостроковому плані реформи можуть провокувати і загострювати кризові процеси у банківській системі.

Особливою причиною виникнення банківських криз можуть стати також наслідки макростабілізаційної політики. У даному випадку слід розрізняти негативний вплив незавершених стабілізаційних програм і занадто різких обмежень, запроваджених без врахування потенційних наслідків для банківської системи. На фоні перших успіхів стабілізації і помітних відмінностей у рівні процентних ставок всередині країни і за кордоном зазвичай відбувається приплив портфельних інвестицій і зростання зовнішніх позик банків, які покривають дефіцит поточного платіжного балансу і бюджетний дефіцит. Протягом певного часу такий механізм дозволяє підтримувати зростання внутрішнього споживання та інвестицій, що само по собі є ефективним стимулом для послаблення стабілізаційної програми, що свідчить про її успіх. Як наслідок, це послаблює довіру інвесторів, призводить до уповільнення і припинення припливу капіталів. Посилюється тиск на національну валюту, внутрішні процентні ставки ростуть, а це призводить до економічного спаду, який супроводжується падінням цін на фондових ринках і ринку нерухомості. Девальвація викликає різке зростання

зобов'язань комерційних банків у інвалюті, яким протистоять знецінені під впливом кризи та інфляції внутрішні активи.

З іншого боку, занадто жорстка програма здатна призвести до різкої зміни умов, в яких оперують комерційні банки, і збільшення проблем банки, які не здатні адаптуватися до нових умов ведення бізнесу.

За результатами досліджень банківських криз експертами Світового Банку встановлено, що недоліки у регулюванні нагляду в переважній більшості країн були і є однією з головних причин розвитку кризи.

Степаненко, А.І. Макроекономічні фактори та причини виникнення банківських криз [Текст] / А.І. Степаненко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 травня 2009 р.) : у 2-х т.– Суми : УАБС НБУ, 2009. - Т. 1. – С. 178-179.